

М.М. Назар, Інститут психології АПН України ім. Г.С. Костюка

Особливості психологічного впливу навчання через мережу Інтернет

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Мережа Інтернет стала важливим фактором психологічного впливу на діяльність багатьох мільйонів людей по всьому світу. Так, використання сучасних інформаційних і мультимедійних технологій, перш за все інфокомунікативних потенціалів мережі Інтернет, з можливостями швидко, легко і економічно відправляти та одержувати величезні масиви різних даних, відкриває нові та практично безмежні горизонти в області навчання та освіти. Справді, сьогодні вже немає ніякого сумніву в тому, що ХХІ-е століття, що наступило, є століттям інформації та наукових знань. Це ставить перед системою освіти принципово нову глобальну проблему: проблему підготовки мільйонів людей до життя і діяльності в абсолютно нових умовах інформаційного суспільства, в якому домінуючу роль відіграє мережа Інтернет [16]. Враховуючи те, що існують актуальні потреби та виклики у модернізації сучасної освіти в Україні, її комп'ютеризації, використанні електронних мереж тощо для професіоналізації та всебічного розвитку особистості [19] [18], відповідна проблема набуває в нашій країні особливого значення.

За думкою деяких дослідників, знання можливостей комп'ютерної техніки, мережі Інтернет і методик їхнього використання на сучасному етапі є «дошкою і крейдою» для будь-якого викладача – викладача не тільки технічної, але і гуманітарної області знання. [25] Оскільки використання комп'ютерної техніки у навчанні здійснює певний психологічний вплив на людину [24], існує актуальна потреба у тому, щоб особливості психологічного впливу навчання через мережу Інтернет були досліджені.

Дослідження відповідної наукової проблеми дає можливість, по-перше, ґрунтовніше і повніше розробити поняття навчання через мережу Інтернет, по-друге – теоретично дослідити психологічну специфіку навчальних і освітніх можливостей мережі Інтернет, по-третє – глибше розкрити поняття психологічного впливу навчання через мережу Інтернет на її користувачів.

Практичне значення дослідження полягає у розкритті науково обґрунтованих можливостей використання навчання через мережу Інтернет та психологічних особливостей впливу цього навчання на користувачів мережі Інтернет для реалізації певних практичних психолого-педагогічних цілей, зокрема для підвищення ефективності, гнучкості та психологічної безпеки відповідного навчання.

Аналізуючи останні дослідження і публікації, присвячені проблемі особливостей психологічного впливу навчання через мережу Інтернет у контексті більш загальної проблеми психології дистанційного навчання, потрібно відзначити, що їх вкрай недостатньо.

Навчання через мережу Інтернет може бути визначено як процес передачі та засвоєння знань, умінь, навичок діяльності, що здійснюється з допомогою можливостей мережі Інтернет. [8] [27] [13]

В деяких сучасних публікаціях, зокрема у Є.М. Мінькової, при аналізі можливостей використання нових інформаційних технологій (НІТ), зокрема мережі Інтернет, у навчанні, звертається увага на важливість загального розгляду специфіки НІТ та акцентується увага на тому, що об'єктивною передумовою для використання НІТ у психолого-педагогічній області є інформаційна суть процесу навчання, в якій особливе місце належить інформаційному обміну різного виду між вчителем і тими, що вчаться. Використання НІТ в учбово-педагогічному процесі представляє якісно новий етап в теорії та практиці психології навчання і педагогіки. Прагнення прогресивних педагогів задовольнити зростаючі потреби суспільства в освіті шляхом використання можливостей НІТ викликає до життя і нові форми навчання. [20] [6]

На думку дослідників, учбовий процес на базі комп'ютерних телекомунікацій та мережі Інтернет обов'язково передбачає диференціацію та індивідуалізацію навчання. Люди, що навчаються, через свої психофізіологічні особливості володіють різними здібностями, задатками, тому для засвоєння учбового матеріалу різним людям, що вчаться, потрібна різна кількість часу, різна кількість вправ різного ступеню складності, щоб досягти певних результатів. [20] [21] [10]

Важливим аспектом доцільності включення телекомунікаційних технологій в учбовий процес є те, що учні дістають можливість здійснювати між собою опосередковане міжособистісне спілкування, передаючи один одному повідомлення у вигляді тексту, звуку і зображення, забезпечуючи тим самим стійку мотивацію пізнавальної діяльності. Сучасні комп'ютерні телекомунікаційні мережі (глобальним різновидом такої мережі є Інтернет) також надають своїм користувачам можливість використовувати мережеві бази даних та інформаційно-пошукові системи, бібліотечні каталоги і найбільш потужні за обсягом пам'яті файл-сервери, що можуть допомогти вчителю і тим, що вчаться, залучитися до світових інформаційних ресурсів і організувати учбову діяльність (як на уроці, так і в позаурочний час) на якісно іншому, вищому і більш ефективному рівні. [20] [28]

О.С. Числова і Г.М. Татарчук присвячують своє дослідження [26], зокрема, проблемі інтерактивного навчання у контексті навчання через мережу Інтернет. Вони відзначають, що інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, суть якої полягає в такій організації учбового процесу, при якій практично всі учні виявляються залученими у процес пізнання, вони мають можливість розуміти і рефлексувати з приводу того, що вони знають і думають. Інтерактивне навчання частково вирішує ще одну істотну задачу: йдеться про релаксацію, зняття нервового навантаження, перемикання уваги, зміну форм діяльності тощо. [26]

Л.Н. Жиліна, О.В. Кононова та інші дослідники відзначають, що в нинішніх умовах можна прогнозувати зростання привабливості дистанційних форм навчання, що дозволяють, з одного боку, не переривати свою професійну діяльність, а з іншого – надають можливість отримання якісної освіти, що найбільш наближена до очної форми навчання. Отже, перед кожним сучасним викладачем рано чи пізно виникають завдання завоювання, збереження і розширення власної аудиторії слухачів. Цього не можна вже добитися тільки впровадженням новітніх комунікаційних технологій в очний процес навчання. Необхідно скористатися всіма доступними інформаційними засобами для організації ефективних альтернативних форм навчального процесу. Найперспективнішими формами в цьому відношенні є дистанційна освіта і віддалена форма очного навчання (робота з філіалами вузу). Технології їхнього здійснення, в основному, пов'язані з можливостями мережі Інтернет в обміні інформації та комунікації. [7] [2] [23]

Різні автори (Л.М. Жиліна, О.В. Кононова, В.В. Кузнецов) вважають, що майбутнє навчання носитиме, в основному, евристичний характер і в повному обсязі проявить (і вже проявляє) себе в дистанційній освіті, перш за все через мережу Інтернет. Евристичне навчання – це тип навчання учнів самостійному пошуку і придбанню знань, умінь, способів діяльності (замість звичної в традиційній освіті «передачі знань»), заснований на попередньому придбанні інформації для подальших роздумів, міркувань і висновків. На відміну від традиційного процесу навчання, навчання з використанням освітнього середовища (дистанційне, віддалене або очне) має на увазі активнішу діяльність із сторони того, хто навчається. Процес навчання, таким чином, стає евристичним, тобто перед тим, хто навчається, ставиться якісно нове завдання – не тільки одержувати знання, але і визначати траєкторію своєї освіти, включаючи розвиток цілей, технологій і змісту освіти. Учень ставить власні цілі, відкриває свої шляхи пізнання, отже, зміст освіти для нього виявляється варіативним і змінюється в ході діяльності самого учня. Людина, що навчається, виявляється організатором своєї освіти.

Вона має можливість вибрати найбільш відповідний для себе час занять, скласти план занять, визначати особисту позицію відносно ключових проблем дисципліни. Комп'ютерні технології та мережа Інтернет в цьому випадку виступають не як предмет вивчення для абсолютної більшості курсів, а як інструмент пізнання наочної області. [7] [17]

Є.І. Ісаєв, О.Я. Фрідланд та інші дослідники відзначають, що інновації в сучасній освіті, активне використання мережі Інтернет у навчальних цілях переносять акцент з вдосконалення педагогічного арсеналу на виявлення психологічних резервів тих, що навчаються. Справжньою освітою визнається те, що створює психолого-педагогічні, організаційні, інформаційні та інші умови для самоосвіти і саморозвитку учнів. Особлива цінність такого підходу полягає в тому, що він актуалізує створення прецедентів єднання учбово-дидактичних, професійно-діяльнісних завдань і завдань самопізнання, самоосвіти та саморозвитку. [11] [5]

К.Г. Кречетников звертає увагу на інший важливий аспект проблеми, що розбирається – дію комп'ютерної техніки на психіку і організм людини. Так, він зазначає, що небезпека застосування інформаційних технологій у навчанні полягає у неспівпадінні внутрішніх ритмів комп'ютера з основними біоритмами людини. При “аналітичному” спілкуванні з комп'ютером (читанні електронних текстів, малюванні тощо) вказане неспівпадання непомітно. При контакті з віртуальними об'єктами (діяльними квазісуб'єктами – активними комп'ютерними програмами) неспівпадання ритмів може привести до явного або прихованого “розгойдування” психіки і психологічного зриву або змін особистості. [14]

Можна відзначити наступні особливості (що є одночасно напрямами видозміни діяльності при використанні мережі Інтернет та інших комп'ютерних технологій у навчальних цілях) психологічного впливу навчання через мережу Інтернет на тих, що навчаються відповідним чином: 1) прискорення процесу екстеріорізації задуму, його матеріалізації у вигляді схеми, таблиці, діаграми, анімації, відео кліпу тощо; 2) розвиток активної

візуалізації, пов'язаної з роботою з двовимірною і особливо тривимірною графікою; 3) прискорення отримання результатів шаблонних перетворень ситуації; 4) розширення можливостей здійснення пошукових дій у всьому величезному інформаційному масиві всесвітньої мережі Інтернет; 5) інтенсифікація можливостей повернутися до проміжних етапів складної діяльності; 6) розвиток можливостей одночасного розгляду відразу декількох варіантів перетворення об'єкту. Часто такі відозміни діяльності активно сприяють розвитку творчих потенціалів у тих, що навчаються. Має сенс звернути увагу також на те, що на відповідних можливостях дуже часто ґрунтуються навчальні комп'ютерні ігри. Дійсно, навчання з використанням інформаційних технологій вимагає застосування спеціальних методів, що дозволяють добитися такої взаємодії комп'ютера і людини, що навчається, яке створювало б найбільш сприятливі умови для розвитку творчої особистості. [14] [1]

Також до особливостей психологічного впливу навчання через мережу Інтернет на тих, що навчаються, необхідно додати підвищення самостійності процесу засвоєння знань, умінь [7] [17], навичок, розвиток самостійності мислення. [15] [22] [9]

Інші автори (Т.О. Воронова, І.О. Дельцова, Л.В. Кукліна тощо) відзначають наявність труднощів у розробці та проведенні різних форм дистанційного навчання на основі використання мережі Інтернет, а саме: 1) наявність психологічних бар'єрів у суб'єктів психолого-педагогічного процесу при роботі з комп'ютером; 2) необхідність засвоєння особливої культури роботи і спілкування у мережі Інтернет; 3) виявлення і врахування особливостей перцептивних процесів при роботі з комп'ютером у людини при проектуванні занять (у літературі описується так званий «ефект пересичення»); 4) прийняття до уваги при організації занять можливі гендерні відмінності при використанні нових інформаційних технологій. Реалізація різних видів занять із застосуванням нових інформаційних технологій, зокрема мережі Інтернет, в системі очного навчання і проведення

спеціального дослідження [4] дозволили сформулювати психолого-педагогічні умови використання мережі Інтернет у навчальних цілях: 1) достатній рівень комп'ютерної писемності викладача і студентів; 2) уміння представити зміст учбового курсу відповідно обраній формі заняття; 3) наявність відповідної матеріально-технічної бази; 4) моделювання освітнього середовища, що адекватно відображає зміст, представленого навчальними ресурсами мережі Інтернет з використанням мультимедійних засобів. [4] [29] [3]

Таким чином, увиразнюючи невирішені раніше частини загальної проблеми психології дистанційного навчання, необхідно відзначити особливості психологічного впливу навчання через мережу Інтернет на її користувачів, що складає з себе проблему, яка досліджена вкрай недостатньо.

Мета дослідження – розкриття особливостей психологічного впливу навчання через мережу Інтернет на тих, що навчаються.

Завданнями дослідження є: 1) визначення поняття навчання через мережу Інтернет; 2) ідентифікація труднощів у використанні навчання через мережу Інтернет; 3) визначення психолого-педагогічних умов використання мережі Інтернет у навчальних цілях; 4) виявлення особливостей психологічного впливу навчання через мережу Інтернет на тих, що навчаються.

РЕЗУЛЬТАТИ ТЕОРЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ

В результаті теоретичного аналізу проблеми було зроблено висновок про те, що навчання через мережу Інтернет – це процес передачі та засвоєння знань, умінь, навичок діяльності, що здійснюється з допомогою можливостей мережі Інтернет.

Були ідентифіковані труднощі у використанні навчання через мережу Інтернет, до яких відносяться: 1) наявність психологічних бар'єрів у

суб'єктів психолого-педагогічного процесу при роботі з комп'ютером; 2) необхідність засвоєння особливої культури роботи і спілкування у мережі Інтернет; 3) виявлення і врахування особливостей перцептивних процесів при роботі з комп'ютером у людини при проектуванні занять (у літературі описується так званий «ефект пересичення»); 4) прийняття до уваги при організації занять можливі гендерні відмінності при використанні нових інформаційних технологій.

Були визначені психолого-педагогічні умови використання мережі Інтернет у навчальних цілях: 1) достатній рівень комп'ютерної писемності викладача і студентів; 2) уміння представити зміст учбового курсу відповідно обраній формі заняття; 3) наявність відповідної матеріально-технічної бази; 4) моделювання освітнього середовища, що адекватно відображає зміст, представленого навчальними ресурсами мережі Інтернет з використанням мультимедійних засобів.

Були виявлені особливості психологічного впливу навчання через мережу Інтернет на тих, що навчаються, до яких відносяться наступні: 1) підвищення самостійності процесу засвоєння знань, умінь, навичок, розвиток самостійності мислення; 2) прискорення процесу екстеріорізації задуму, його матеріалізації у вигляді схем, таблиць, діаграм, анімації, відео кліпів тощо; 3) розвиток активної візуалізації, пов'язаної з роботою з двовимірною і особливо тривимірною графікою; 4) прискорення отримання результатів шаблонних перетворень ситуації; 5) розширення можливостей здійснення пошукових дій у всьому величезному інформаційному масиві всесвітньої мережі Інтернет; 6) інтенсифікації можливостей повернутися до проміжних етапів складної діяльності; 7) розвиток можливостей одночасного розгляду відразу декількох варіантів перетворення об'єкту.

ВИСНОВКИ

Таким чином, є достатні підстави для того, щоб стверджувати, що в сфері навчання за інтернет-технологіями – майбутнє, і вже дуже скоро можна очікувати, що мережа Інтернет стане найбільш ефективним засобом отримання систематизованих знань, умінь і навичок як з погляду зручності, витрат часу і грошей, так і з погляду обсягу необхідної інформації. Поза сумнівом, використання нових інформаційних технологій у навчанні, що відноситься перш за все до глобальної інформаційної мережі Інтернет, несе в собі величезний психолого-педагогічний потенціал, будучи одним із засобів, що перетворюють навчання на живий творчий процес. [20] [12]

Також можна прийти до точки зору, за якою врахування психологічних особливостей навчання, що здійснюється через мережу Інтернет, є актуальним і важливим психолого-педагогічним завданням, вирішення якого здатне підвищувати цілеспрямованість і послідовність відповідного навчального процесу, сприяти його психологічній безпеці та гнучкості, його ефективності в цілому.

Дослідження психологічних особливостей навчання через мережу Інтернет має бути продовжено. До перспективних напрямків подальших досліджень можна віднести, зокрема, виявлення особливостей психологічного впливу різних організаційних форм навчання через мережу Інтернет (екскурсій по сайтах www-серверів, телеконференцій, використання чатів, проектних занять, дослідницьких занять тощо) на тих, що навчаються; розкриття вікових, гендерних тощо особливостей відповідного психологічного впливу; виявлення специфіки психологічного впливу навчання через мережу Інтернет на інтернет-залежних користувачів мережі Інтернет та на тих, у кого відсутня інтернет-залежність, тощо. [24]

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антипина О.Н. - Методика дистанционного обучения через Интернет и опыт ее применения на Экономическом факультете МГУ им. М.В.Ломоносова.
http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=169&PHPSESSID=7597524e6e13a1a041318d44c489d5e8 . - М.: МГУ.
2. Архипова А.И., Иванова А.А., Левицкий Б.Е., Малиночка Э.Г. - Информатизация образования в системе послевузовской педагогической подготовки.
http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=231&PHPSESSID=9c8dc4cf5a5d1497c468cb4c214c3dfb . - Краснодар: Кубанский государственный университет.
3. Башмаков А.И., Владимиров А.И. и др. - Новые цели, задачи и технологии образования XXI века.
http://www.auditorium.ru/conf/conf_fulltext/new_aims.pdf
4. Воронова Т.А., Дельцова И.А., Куклина Л.В. - Педагогические условия применения Интернет-технологий в очном обучении.
http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=229&PHPSESSID=9c8dc4cf5a5d1497c468cb4c214c3dfb . - Иваново: Ивановский государственный университет.
5. Гладко М.А. - Психологические аспекты компьютерного обучения.
http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=2249&PHPSESSID=af8f55d8f66a2d708d22ed0c894f0bfa . - Минск, Белорусский государственный экономический университет.
6. Евстигнеева Ю.М., Собкин В.С. - Место новых информационных технологий в жизни современного школьника.
<http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDe>

- sc&CounterThesis=1&id_thesis=58&PHPSESSID=5bc709800160e910b3b173fb2c664775 . - М.: Центр социологии образования РАО.
7. Жилина Л.Н., Кононова О.В. - Интернет и почему вы должны создать свой дистанционный курс?
http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=200&PHPSESSID=7597524e6e13a1a041318d44c489d5e8 . - Владивосток, Владивостокский государственный университет экономики и сервиса.
 8. Иванов Д. - Виртуализация общества.
<http://m16.medport.ru/USSR/chapters/society.htm>
 9. Иванов А.М. - Стратегия эффективной подготовки студентов к дистанционному обучению в New-York State University.
http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=230&PHPSESSID=9c8dc4cf5a5d1497c468cb4c214c3dfb . - Великий Новгород: Новгородский государственный университет.
 10. Иванова Н.А. - Обучение иностранному языку на базе современных инфокоммуникационных технологий.
http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=217&PHPSESSID=7597524e6e13a1a041318d44c489d5e8 . – Воронеж: Московский государственный университет коммерции (Воронежский филиал).
 11. Исаев Е.И., Фридланд А.Я. - Повышение эффективности обучения психологии за счет использования Интернет-технологий.
http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=238&PHPSESSID=7597524e6e13a1a041318d44c489d5e8 . - Тула: Тульский государственный педагогический университет.
 12. Концевой М.П. - Компьютерные технологии как фактор раскрытия художественной одаренности ребенка.

- http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=72&PHPSESSID=5bc709800160e910b3b173fb2c664775 . - Брест: Брестский государственный университет.
13. Концевой М.П. - Социальная перцепция в контексте информатизации гуманитарного образования.
http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=2158&PHPSESSID=6d9c2518bb0ff6fea204cb82c8aa029a . - Брест: Брестский государственный университет.
14. Кречетников К.Г. - Влияние информационных технологий на интеллектуальную деятельность обучающихся.
http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=168&PHPSESSID=9c8dc4cf5a5d1497c468cb4c214c3dfb . - Владивосток: Тихоокеанский военно-морской институт.
15. Кречетников К.Г. - Рекомендации по проектированию мотивационной и содержательной составляющих образовательной среды вуза на основе информационных технологий.
http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=2362&PHPSESSID=af8f55d8f66a2d708d22ed0c894f0bfa . - Владивосток: Тихоокеанский военно-морской институт.
16. Кречетникова И.В. - Информационная культура - основа успеха информатизации гуманитарного образования.
http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=2360&PHPSESSID=6d9c2518bb0ff6fea204cb82c8aa029a . - Владивосток: Тихоокеанский военно-морской институт.
17. Кузнецов В.В. - Технологии интернет-образования.
<http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDe>

- sc&CounterThesis=1&id_thesis=225&PHPSESSID=9c8dc4cf5a5d1497c468cb4c214c3dfb . – Тамбов: Тамбовский государственный университет.
18. Максименко С.Д. - Психологічні проблеми модернізації освіти в Україні // Психолог. - 2005. - № 6.
19. Максименко С.Д. - Треба рухатися далі // Проблеми загальної та педагогічної психології: Зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д.Максименка. - К., 2001. - Т. III. - Ч. 8.
20. Минькова Е.Н. - Использование инфокоммуникационных технологий в обучении английскому языку при формировании коммуникативной компетенции студентов вузов.
http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=220&PHPSESSID=7597524e6e13a1a041318d44c489d5e8 . - Ставрополь: Ставропольский государственный университет.
21. Морозов И.Л. - Hi-Tech как способ оптимизации преподавания гуманитарных наук в технических университетах.
http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=62&PHPSESSID=5bc709800160e910b3b173fb2c664775 . - Московский энергетический институт (технический университет) (Волжский филиал).
22. Мунтян П. - Влияние сети Интернет на развитие человека как психологическая проблема.
http://www.library.by/portalus/modules/psychology/readme.php?subaction=showfull&id=1106588195&archive=&start_from=&ucat=15&category=15
23. Павлов О.М. - Проблемы и перспективы использования Интернета в дистанционном бизнес-обучении. Практический опыт.
http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=182&PHPSESSID=7597524e6e13a1a041318d44c489d5e8

24. Смылова О.В. - Психологические последствия применения информационных технологий.
http://www.library.by/portalus/modules/psychology/readme.php?subaction=showfull&id=1106588574&archive=&start_from=&ucat=15&category=15 . - М.: МГУ, 1998.
25. Черненко Н.Н. - Неравномерность информатизации - закономерность или случайность?
http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=162&PHPSESSID=9c8dc4cf5a5d1497c468cb4c214c3dfb . - Владивосток: Тихоокеанский военно-морской институт.
26. Числова А.С., Татарчук Г.М. - Использование Интернет-ресурсов в процессе преподавания английского языка.
http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=219&PHPSESSID=7597524e6e13a1a041318d44c489d5e8 . - Ростов-на-Дону: Ростовский государственный университет.
27. Bissell J.S., Bissell J. - Guide to the Internet for Educational Psychology.
http://www.amazon.com/Guide-Internet-Educational-Psychology-Bissell/dp/0697371581/sr=1-26/qid=1170252735/ref=sr_1_26/002-7584631-3852814?ie=UTF8&s=books
28. Gackenbach J. - Psychology and the Internet, Second Edition - Intrapersonal, Interpersonal, and Transpersonal Implications.
http://www.amazon.com/Psychology-Internet-Second-Intrapersonal-Interpersonal/dp/0123694256/sr=1-2/qid=1170244098/ref=sr_1_2/002-7584631-3852814?ie=UTF8&s=books
29. Wolfe C.R. - Learning and Teaching on the World Wide Web (Educational Psychology).
http://www.amazon.com/Learning-Teaching-World-Educational-Psychology/dp/0127618910/sr=1-25/qid=1170252735/ref=sr_1_25/002-7584631-3852814?ie=UTF8&s=books